

**Зовнішньоекономічна діяльність
підприємницьких структур в Україні: проблеми
та перспективи розвитку**

Dolgova, Lyudmila; Ivanenko, Valentina

Veröffentlichungsversion / Published Version

Zeitschriftenartikel / journal article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Dolgova, L., & Ivanenko, V. (2021). Зовнішньоекономічна діяльність підприємницьких структур в Україні: проблеми та перспективи розвитку. *Path of Science*, 7(10), 2007-2016. <https://doi.org/10.22178/pos.75-8>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more Information see:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

Зовнішньоекономічна діяльність підприємницьких структур в Україні: проблеми та перспективи розвитку

Foreign Economic Activity of Business Structures in Ukraine: Problems and Prospects of Development

Людмила Долгова¹, Валентина Іваненко²

Lyudmila Dolgova, Valentina Ivanenko

¹ *National Aviation University*

1 Cosmonaut Komarov Ave, Kyiv, 03058, Ukraine

² *V. I. Vernadsky Taurida National University*

33 John McCain street, 01042, Kyiv, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.75-8](https://doi.org/10.22178/pos.75-8)

JEL Classification: F19

Received 29.09.2021

Accepted 26.10.2021

Published online 31.10.2021

Corresponding Author:

Lyudmila Dolgova

l.dolgova@meta.ua

© 2021 The Authors. This article is licensed under a Creative Commons Attribution 4.0 License

Анотація. Статтю присвячено дослідженню тенденції розвитку зовнішньоекономічної підприємницьких структур в Україні. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що зовнішньоекономічна діяльність є найважливішою складовою великої кількості вітчизняних підприємницьких структур. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності дає підприємству нові можливості, такі як використання переваг міжнародної кооперації виробництва, свобода в прийнятті рішень для здійснення своїх виробничих завдань. Науковці приділили увагу зовнішньоекономічній діяльності підприємницьких структур в Україні, забезпеченню та підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах, але постійні зміни навколишнього середовища зумовлюють необхідність подальших досліджень у даній сфері.

Метою статті є аналіз проблем та пошук напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур в Україні. В статті проаналізовано динаміку експорту та імпорту товарів та послуг. Визначено товарну та географічну структуру експорту та імпорту товарів та послуг. Досліджено основні тенденції та характерні риси зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур. Не зважаючи на значне зростання вартості експорту товарів та послуг до країн світу, Україна все ще залишається імпортозалежною країною.

Розглянуто основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності як підприємств, так і України загалом. Запропоновано напрями розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур в Україні. В статті визначено подальші шляхи розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур в Україні. Проведені дослідження дали змогу встановити, що стабільний розвиток економіки можливий лише при збереженні її відкритості та швидкому розвитку зовнішньої торгівлі. Ключові проблеми забезпечення збалансованості зовнішньоекономічної діяльності України пов'язані, перш за все, з диверсифікацією геополітичних і регіональних пріоритетів, з оптимізацією товарної структури експорту та імпорту, посиленням позицій України на світовому ринку послуг за рахунок таких його сегментів, як міжнародний туризм, страхові, лізингові та інжинірингові операції, обмін в сфері інформації.

Ключові слова: зовнішньоекономічна діяльність; міжнародний ринок; експорт; імпорт; вітчизняні підприємства; підприємницькі структури.

Abstract. The article is devoted to studying the tendency to develop foreign economic business structures in Ukraine. The relevance of the research is because foreign economic activity is the essential component of a large number of domestic

business structures. Moreover, developing foreign economic activity gives the company new opportunities, such as using the benefits of international cooperation of production and freedom of decision-making to carry out its production tasks. Therefore, scientists have paid attention to the foreign economic activity of business structures in Ukraine, ensuring and improving the efficiency of foreign economic activity at enterprises. Still, constant changes in the environment necessitate further research in this area.

The purpose of the article is to analyze the problems and find directions for developing foreign economic activity of business structures in Ukraine. First, the article analyzes the dynamics of export and import of goods and services. The commodity and geographical structure of exports and imports of goods and services are determined. Second, the main tendencies and characteristic features of foreign economic activity of business structures are studied. Despite a significant increase in the value of exports of goods and services to countries worldwide, Ukraine remains an import-dependent country.

The main problems of foreign economic activity of some enterprises and Ukraine, in general, are considered. The directions of the development of the foreign economic activity of business structures in Ukraine are offered. The article identifies other ways to develop the foreign economic activity of business structures in Ukraine. The conducted research allowed us to find out that stable development of the economy is possible only on condition of preserving its openness and fast development of foreign trade. The fundamental problems of ensuring the balance of Ukraine's foreign economic activity are primarily related to the diversification of geopolitical and regional priorities, the optimization of the commodity structure of exports and imports, strengthening Ukraine's position on the world market of services through such segments as international tourism, insurance, leasing and engineering operations, exchange in the field of information.

Keywords: foreign economic activity; international market; export; import; domestic enterprises; business structures.

ВСТУП

Інтернаціоналізація і глобалізація світової економіки неминуче призводить до змін в підприємницькому секторі, а також до перегляду стратегії розвитку для більшості підприємств. Багато підприємств, які колись впевнено себе почували в межах національного ринку, починають стикатися з проблемою жорсткої конкуренції. Їм доводиться шукати нові способи для зміцнення своєї позиції на світових ринках. Зовнішньоекономічна діяльність є важливою і невід'ємною сферою господарської діяльності підприємницьких структур.

В даний час зовнішньоекономічну діяльність необхідно розглядати в якості основного фактору підвищення ефективності господарської діяльності як на рівні окремих підприємницьких структур, так і в масштабах країни, який, разом з тим, не може не відповідати загальному стану і особливостям розвитку всієї відтворювальної сфери. Реалізація цілей зовнішньоекономічної діяльності в умовах глобалізації передбачає стратегічний рівень управління підприємницької діяльністю, що

включає в тому числі рішення, пов'язані з визначенням можливостей і форм виходу на зарубіжні ринки, вибір цільових сегментів, способів проникнення на них, обізнаності з вимогами замовника інших країн.

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що зовнішньоекономічна діяльність є найважливішою складовою великої кількості вітчизняних підприємницьких структур. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності дає підприємству нові можливості, такі як використання переваг міжнародної кооперації виробництва, свобода в прийнятті рішень для здійснення своїх виробничих завдань.

Проблемам розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур присвячено праці багатьох вчених, серед яких: Н. Бондаренко [1], В. Євтушенко [3], Е. Ковтун [4], О. Кравченко [5], О. Легостаєва [6], Л. Хромушина [7]. Науковці приділили увагу зовнішньоекономічній діяльності підприємницьких структур в Україні, забезпеченню та підвищенню ефективності зовнішньоекономічної діяльності на підприємствах, але

постійні зміни навколишнього середовища зумовлюють необхідність подальших досліджень у даній сфері.

Метою статті є аналіз проблем та пошук напрямів розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур в Україні.

Основні завдання статті: проаналізувати динаміку експорту та імпорту товарів та послуг; визначити товарну та географічну структуру експорту та імпорту товарів та послуг; дослідити основні тенденції та характерні риси зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур; розглянути основні проблеми зовнішньоекономічної діяльності як підприємств, так і України загалом; запропонувати напрями розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур в Україні.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Стабільне економічне становище і подальший розвиток в сучасних умовах неможливі без ведення зовнішньої торгівлі. Наявність ряду загальних зовнішньоекономічних законів, прийнятих для всіх територій, не тільки передбачає, а й обумовлює існування специфічних закономірностей, викликаних істотними відмінностями країн. Актуальним для України залишається питання статистичного дослідження змін в обсягах зовнішньої торгівлі підприємств та встановлення пріоритетних напрямів розвитку досліджуваної сфери. У контексті нашого дослідження доцільним вбачається проаналізувати динаміку зовнішньої торгівлі товарами, як більш насиченої ланки торгівлі (рисунок 1).

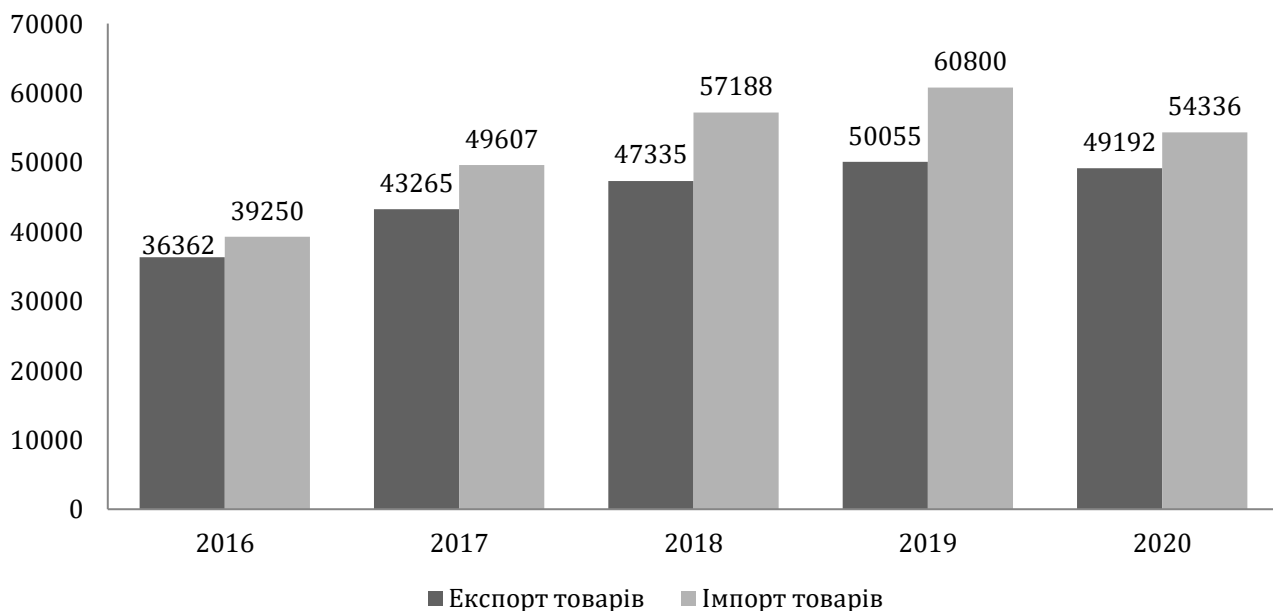

Рисунок 1 – Динаміка складових зовнішньої торгівлі товарами в Україні у 2016-2020 рр., млн дол США [2]

За досліджуваний період обсяги експорту товару зростали нерівномірно відносно імпорту. В загальному обсяг експорту товарів зріс на 35,28% з 36362 млн дол США в 2016 році до 49192 млн дол США в 2020 році, що зумовлено, в першу чергу, поступовим його зростанням до 2019 року. В 2020 році обсяг експорту товарів скоротився на 1,72%, що зумовлено впливом соціально-економічних наслідків пандемії. Обсяг імпорту товарів, в свою чергу зріс на 38,44% з 39250 млн дол США в 2016 році до 54336 млн дол США в 2020 році. Найбільше зростання імпорту товарів спостерігається в

2017 році (на 26,39%). В 2020 році обсяг імпорту товарів також скоротився (на 10,63%).

Аналіз складових зовнішньої торгівлі послугами проілюстровано на рисунку 2.

Щодо динаміки розвитку торгівлі послугами, то тут ситуація склалась протилежна: в загальному обсяг експорту послуг зріс на 15,4% з 9867 млн дол США в 2016 році до 11387 млн дол в 2020 році. Найбільше зростання спостерігаємо в 2019 році (на 34,3%). Обсяг імпорту, в свою чергу зріс лише на 7,25% з 5326 млн дол США в 2016 році до 5712 млн дол США в 2020 році.

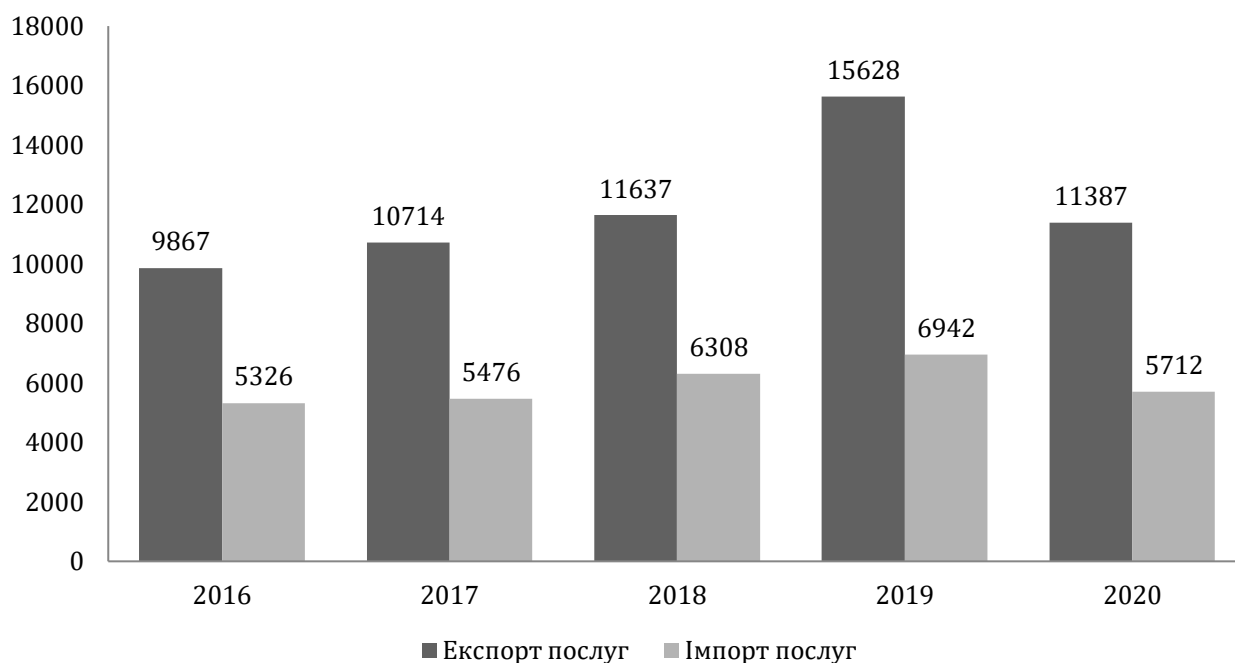

Рисунок 2 – Динаміка складових зовнішньої торгівлі послугами в Україні у 2016-2020 рр., млн дол США [2]

Таку ситуацію можна пояснити тим, що у сфері торгівлі товарами економіка України імпортозалежна, тобто внутрішнє виробництво не може повністю задовольнити потреб населення. У галузі торгівлі послугами, навпаки, Україна є експортоорієнтованою, особливо за

рахунок фінансових і банківських послуг та туризму.

Для аналізу сучасного стану зовнішньої торгівлі України проводиться розрахунок зовнішньоторговельного сальдо (рисунок 3).

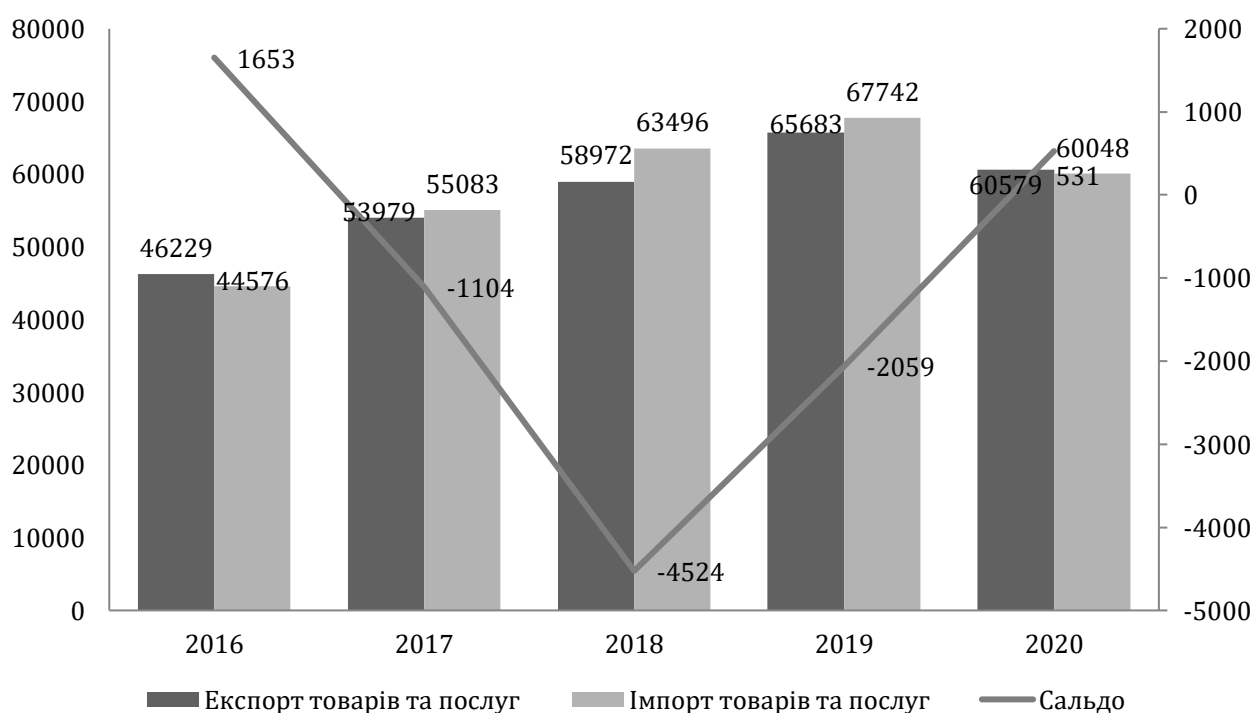

Рисунок 3 – Динаміка зовнішньоторговельного сальдо в Україні у 2016-2020 рр., млн дол [2]

Сальдо зовнішньоторговельного балансу за 2017-2019 рр. продемонструвало від'ємні показники, оскільки імпорт товарів значно перевищував експорт товарів, хоча спостерігалось й додатне сальдо по послугах. Через спалах пандемії COVID19 на початку 2020 р. уряди країн по всьому світу активно впроваджували заходи, пов'язані з торгівлею, що прямо вплинуло на глобальні міжнародні поставки та знизило обсяги товарообороту України за 2020 рік. Зовнішньоекономічна діяльність відкриває нові можливості для використання зовнішніх факторів розвитку, залучення фінансових і технологічних ресурсів з-за кордону, використання виробничого та управлінського досвіду, розширення ринків збуту.

В останні роки в економіці України зберігається значний дисбаланс в потоках імпорту та експорту та негативне сальдо у зовнішній торгівлі товарами та послугами. Зміни геополітичної ситуації та сучасний процес трансформації після здобуття незалежності майже не

збільшили експортний потенціал та спроможність виробляти товари та послуги, конкурентоспроможними на зовнішніх ринках. У контексті вивчення стану та динаміки імпортних та експортних потоків товарів та послуг, достовірність зовнішньоторговельної інформації відіграє важливу роль, що досягається шляхом порівняння даних на основі дзеркальних статистичних методів. Це допоможе більш точно оцінити баланс зовнішньоторговельного ринку товарів та послуг та забезпечить найкращий баланс між виробничими можливостями та споживчими уподобаннями.

У статистиці зовнішньої торгівлі товари класифікуються відповідно до Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. Отже, доцільно розглянути товарну структуру експорту та імпорту 2020 р. для можливості подальших порівнянь і розуміння загальної ситуації на зовнішньому ринку України (таблиця 1).

Таблиця 1 – Товарна структура експорту та імпорту в Україні у 2020 р. [2]

Код і назва товарів згідно з УКТЗЕД	Експорт, млн дол	Частка, %	Імпорт, млн дол	Частка, %
I. Живі тварини; продукти тваринного походження	1188	2,42	1258	2,32
II. Продукти рослинного походження	11883	24,16	1989	3,66
III. Жири та олії тваринного або рослинного походження	5747	11,68	280	0,52
IV. Готові харчові продукти	3361	6,83	2971	5,47
V. Мінеральні продукти	5332	10,84	8633	15,89
VI. Продукція хімічної та пов'язаних з нею галузей промисловості	2020	4,11	7334	13,50
VII. Полімерні матеріали, пластмаси та вироби з них	683	1,39	3404	6,26
VIII. Шкури необроблені, шкіра вичинена	135	0,27	243	0,45
IX. Деревина і вироби з деревини	1412	2,87	316	0,58
X. Маса з деревини або інших целюлозних матеріалів	403	0,82	1099	2,02
XI. Текстильні матеріали та текстильні вироби	778	1,58	2291	4,22
XII. Взуття, головні убори, парасольки	165	0,34	436	0,80
XIII. Вироби з каменю, гіпсу, цементу	443	0,90	742	1,36
XIV. Перли природні, дорогоцінне або напівдорогоцінне каміння	114	0,23	163	0,30
XV. Недорогоцінні метали та вироби з них	9030	18,36	3129	5,76
XVI. Машини, обладнання та механізми	4487	9,12	11553	21,26
XVII. Засоби наземного транспорту, літальні апарати	757	1,54	5743	10,57
XVIII. Прилади та апарати оптичні, фотографічні	163	0,33	1273	2,34
XXI. Твори мистецтва	1	0,00	4	0,01
Усього	49192	100,00	54336	100,00

За результатами, представленими в таблиці 1, можна зробити висновок, що у 2020 році найбільшу частку в структурі експорту займає продукція сільського господарства та агропромислового комплексу. Також значна частка припадає на недорогоцінні метали та вироби з них. Найменша частка належить творам мистецтва. Світова кон'юнктура і достатній сільськогосподарський потенціал нашої країни демонструють можливості для підвищення експорту продукції сільського господарства та продуктів харчування. У структурі імпорту товарів у 2020 році переважали мінеральні

продукти. Значну частку також займають механічні та електричні машини. Найменшу частку займають товари також твори мистецтва.

У контексті нашого дослідження стосовно торгівлі з зовнішніми країнами-партнерами, доцільним вбачається проведення аналізу частки основних країн-партнерів в зовнішньоекономічній діяльності України. Аналіз розпочнемо з географічної структури експорту та імпорту товарів з найбільшими країнами-партнерами у 2020 р. (таблиця 2).

Таблиця 2 – Географічна структура експорту та імпорту товарів в Україні у 2020 р. [2]

Експорт			Імпорт		
Країна	Обсяг, млн дол США	Частка, %	Країна	Обсяг, млн дол США	Частка, %
Китай	7100	14,46	Китай	8318	15,32
Польща	3273	6,67	Німеччина	5340	9,83
Російська Федерація	2706	5,51	Російська Федерація	4542	8,37
Туреччина	2436	4,96	Польща	4141	7,63
Німеччина	2072	4,22	США	3069	5,65
Індія	1972	4,02	Білорусь	2874	5,29
Італія	1929	3,93	Туреччина	2419	4,46
Нідерланди	1802	3,67	Італія	2129	3,92
Єгипет	1618	3,30	Франція	1468	2,70
Білорусь	1335	2,72	Угорщина	1400	2,58
Угорщина	1264	2,57	Словаччина	1143	2,11
Іспанія	1250	2,55	Японія	1076	1,98
Румунія	1081	2,20	Чехія	962	1,77
США	984	2,00	Швейцарія	876	1,61
Чехія	826	1,68	Литва	813	1,50
Індонезія	736	1,50	Нідерланди	751	1,38
Саудівська Аравія	719	1,46	Іспанія	735	1,35
Республіка Молдова	680	1,38	Великобританія	734	1,35
Великобританія	667	1,36	Індія	722	1,33
Інші	14646	29,83	Інші	10782	19,86
Всього	49096	100,00	Всього	54294	100,00

За результатами, поданими в таблиці 2, робимо узагальнення, що в експорті товарів у 2020 році переважає ввіз товарів до Китаю, з абсолютним обсягом експорту – 7100 млн дол США. Достатня частка експорту товарів припадає на Польщу – 3273 млн дол США. До країн Європейського Союзу обсяги експорту товарів зросли, що пов'язано з підписанням у 2014 р. Угоди про асоціацію Україна – ЄС, яка передбачала створення повної та всеосяжної зони вільної торгівлі. Хоча вітчизняна продукція залишається мало конкурентоспроможною на європейському ринку через низьку технологічність відповідність застарілим стандартам, у

цій сфері проводиться багато реформ та оновлень для покращення ситуації. В імпорті товарів також переважає Китай, абсолютний обсяг імпорту товарів якого становить 8318 млн дол США. Як форма міжнародних економічних відносин, міжнародна торгівля є невід'ємною частиною збалансованого розвитку суспільства та економіки, сприяє підвищенню конкурентоспроможності національної економіки, підвищенню рівня життя людей та максимально задовольняє потреби національної економіки.

У контексті нашого дослідження варто наголосити, що аналіз динаміки зовнішньої торгівлі послугами, разом з вивченням динаміки

зовнішньої торгівлі товарами, дасть змогу більш глибоко оцінити зовнішньоекономічну діяльність України та зрозуміти її

перспективи у цьому напрямі. Структура експорту та імпорту послуг у 2020 р. за видами послуг представлена в таблиці 3.

Таблиця 3 – Структура експорту та імпорту послуг за видами послуг в Україні у 2020 р. [2]

Назва послуг	Експорт, млн грн	Частка, %	Імпорт, млн грн	Частка, %
Послуги з переробки матеріальних ресурсів	1219	10,71	3	0,05
Послуги з ремонту та технічного обслуговування, що не віднесені до інших категорій	237	2,08	61	1,08
Транспортні послуги	4988	43,81	1061	18,57
Послуги, пов'язані з подорожами	263	2,31	703	12,30
Послуги з будівництва	75	0,66	40	0,69
Послуги зі страхування	58	0,51	127	2,22
Послуги, пов'язані з фінансовою діяльністю	104	0,91	471	8,25
Роялті та інші послуги, пов'язані з використанням інтелектуальної власності	95	0,83	540	9,46
Послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги	3051	26,80	562	9,84
Ділові послуги	1257	11,04	994	17,39
Послуги приватним особам, культурні та рекреаційні послуги	32	0,28	13	0,22
Державні та урядові послуги	7	0,07	1138	19,92
Усього	11388	100,00	5713	100,00

Аналізуючи дані з таблиці 2, можна стверджувати, що найбільшу частку у 2020 році в загальному обсязі експорту послуг займали транспортні послуги. Переважання транспортних послуг можна пояснити тим, що ці види послуг є невід'ємною частиною життя будь-якого суспільства, особливо у міжнародних перевезеннях. Друге місце з загальним обсягом експорту посідають послуги у сфері телекомунікації, комп'ютерні та інформаційні послуги. На останньому місці – державні та урядові послуги. На міжнародній арені даним видом послуг від України користуються мало, вони спрямовані здебільшого на внутрішній ринок. В імпорті послуг, так само, як і в експорті, переважають ділові послуги. На другому місці – транспортні послуги, зокрема, можна виділити професійні і консалтингові послуги. На останньому місці перебувають послуги, пов'язані з переробкою матеріальних ресурсів.

Взагалі, зовнішня торгівля – це система економічних відносин між країнами, і її основне призначення – імпорт та експорт товарів та послуг за межами митної території країни.

Об'єктами зовнішньої торгівлі є товари (готові продукти, сировина, напівфабрикати), права інтелектуальної власності (патенти, ліцензії, торговельні марки) та послуги (міжнародний туризм, транспорт, страхування, посередництво, будівельний бізнес). Зовнішня торгівля дає країнам можливість зосередитися на діяльності, у якій вони мають порівняльні переваги, стримувати вітчизняних виробників та збільшувати продуктивність праці.

Торгівля послугами з початку незалежності України посідала важливе місце у структурі зовнішньої торгівлі, чим забезпечувалася реалізація сприятливого та в певних аспектах унікального геополітичного розміщення між Росією та іншими країнами СНД та Європою, зокрема Європейським Союзом. Таким чином, доцільно розглянути географічну структуру експорту / імпорту послуг (рисунки 4).

З представлених на рисунку 4 даних можна зробити висновок, що в географічній структурі експорту послуг переважають країни Азії (38%) та ЄС (34%).

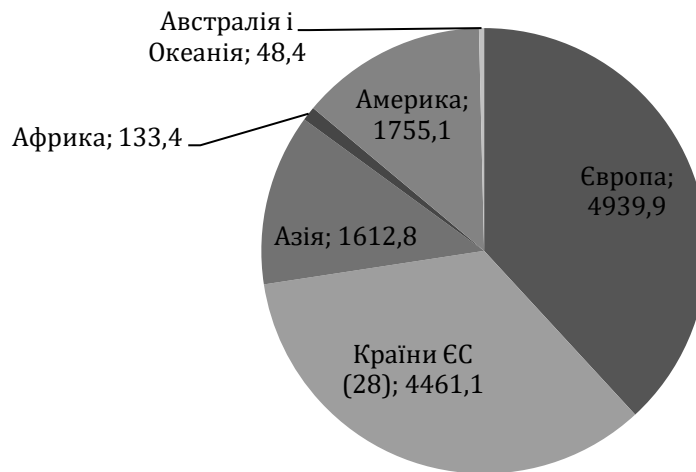

Рисунок 4 – Географічна структура експорту послуг у 2020 р. [2]

Географічна структура імпорту послуг у 2020 р. представлена на рисунку 5.

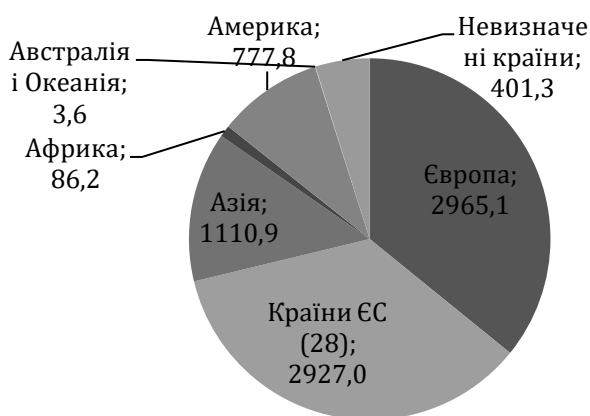

Рисунок 5 – Географічна структура імпорту послуг у 2020 році [2]

Виходячи з розрахунків, зроблених із даних рисунку 5, доходимо висновку, що найбільшу частку у структурі імпорту послуг до України складають європейські країни. Аналіз географічної структури обсягів експорту / імпорту послуг дозволяє зрозуміти, у чому, власне, полягає перевага іноземних послуг над українськими, і навпаки. Визначаючи потоки надання послуг, нам вбачається важливим для України таке питання: які вітчизняні послуги користуються попитом на зовнішньому ринку і хто конкретно ними користується.

До проблем, з якими стикаються українські компанії, включаємо:

- 1) морально та фізично застаріла значна частина обладнання; недостатній ресурс та технічна гнучкість, не вчасне впровадження провідних науково-технічних розробок у виробництво;
- 2) низька інвестиційна привабливість: несприятливе інвестиційне середовище не дає додаткових фінансових ресурсів для розвитку підприємницьких структур;
- 3) кредитна політика не заохочується державою;
- 4) податкова, валютна та митна політика України є незадовільною;
- 5) політична ситуація в Україні нестабільна, рівень корупції серйозний, а громадськість не довіряє країні як гарантії виконання умов та контрактів;
- 6) географічна структура українського товарного експорту є необґрунтованою: така структура експорту визначається попитом на зовнішніх ринках, а не преференціями вітчизняних виробників;
- 7) найбільшим негативним фактором є ефект імпортозаміщення, який показує, що внутрішній ринок України небезпечний та недорозвинутий;
- 8) некваліфікований персонал: недостатня увага приділяється стимулам та розвитку працівників;
- 9) неефективність системи управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємств та країни: в управлінні бізнесом бракує методів

стратегічного маркетингу, оскільки вони часто використовують методи «короткострокової адаптації».

У сучасних реаліях питання вдосконалення зовнішньоторговельних процесів є надзвичайно важливим. В основному це пояснюється складністю самої торгівлі між різними країнами, оскільки потрібно багато митних процедур та реєстрації вантажу. Зовнішня торгівля товарами та послугами відіграє важливу роль у формуванні валового внутрішнього продукту країни та стимулюванні економічного розвитку України. Тому її заходи розвитку займають важливе місце в системі дій щодо подолання кризи та відновлення економіки України. Роль експорту у формуванні економічної динаміки є дуже важливою і тому має стати чинником останніх структурних перебудов.

До основних заходів підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємницьких структур варто віднести:

- 1) підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств шляхом визначення найбільш привабливих країни для експорту товарів. Коли підприємство вирішує вийти на міжнародний ринок, воно повинно враховувати обмеження та правила виходу на ринок певної країни;
- 2) підвищення конкурентоспроможності шляхом інвестування у розробки та впровадження передових технологій виробництва та використання міжнародних стандартів якості ISO. Слід також зазначити, що необхідно вдосконалювати систему якості на основі концепції загального менеджменту якості (TQM), яка передбачає постійне вдосконалення організації, поліпшення якості продукції та задоволення потреб кожної зацікавленої сторони;
- 3) зменшення впливу бюрократичної тяганини, тобто можливості дистанційно

вирішувати всі розбіжності з різними міністерствами. Існує також необхідність покращення податкової, валютної та кредитної політики України;

- 4) впровадження енергозберігаючих та ресурсозберігаючих технологій, удосконалення механізації та автоматизації виробництва;
- 5) встановлення ділових відносин з передовими країнами, такими як США, Китай та Японія;
- 6) підтримка вітчизняних виробників.

Реалізація запропонованих заходів дозволить розширити товарні ринки або вийти на нові ринки, розширити сферу застосування існуючих товарів та навчитися досвіду роботи іноземних компаній.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження показують, що зовнішня торгівля України є незбалансованою, що є дуже несприятливим явищем для вітчизняної економіки. Наприклад, більший імпорт, ніж експорт, збільшує відкритість економіки країни, що свідчить про те, що внутрішнє виробництво не може задовольнити потреби населення, а також збільшує бюджетні витрати на закупівлю цих товарів. Аналіз тенденції розвитку зовнішньої торгівлі в основному проявляється у зменшенні зовнішньоторговельного балансу, погіршенні структури експорту та зростанні імпортової залежності. Розуміння основних факторів та причин окреслених проблем має стати рушійною силою для вирішення на всіх рівнях зовнішньоторговельної організації: від виробника до країни.

Подальших досліджень вимагає розроблення напрямів подолання існуючих перешкод розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Bondarenko, N. (2020). *Rozvytok zovnishnoekonomichnoi diialnosti ukraïnskikh pidpriemstv v umovakh hlobalizatsii ekonomiky* [Development of foreign economic activity of Ukrainian enterprises in the conditions of economic globalization]. *Sotsialna ekonomika*, 59, 105–117 (in Ukrainian)
[Бондаренко, Н. (2020). Розвиток зовнішньоекономічної діяльності українських підприємств в умовах глобалізації економіки. *Соціальна економіка*, 59, 105–117].
2. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. (2021). *Zovnishnoekonomichna diialnist* [Foreign economic activity]. Retrieved September 20, 2021, from http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm (in Ukrainian)

- [Державна служба статистики України. (2021). *Зовнішньоекономічна діяльність*. Актуально на 20.09.2021. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm].
3. Yevtushenko, V. A., Liashevska, V. I., & Chupryniuk, Y. V. (2020). Researching and Improving the Strategic Planning of the Foreign Economic Activity of Enterprise. *Business Inform*, 6(509), 23–29. doi: [10.32983/2222-4459-2020-6-23-29](https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-6-23-29)
  4. Kovtun, E. (2018). [Upravlinnia zovnishnoekonomichnoiu diialnistiu pidpriemstva](#) [Management of foreign economic activity of the enterprise]. *Naukovyi visnyk Mykolaivskoho natsionalnoho universytetu imeni V. O. Sukhomlynskoho*, 2, 41–45 (in Ukrainian)
[Ковтун, Е. (2018). Управління зовнішньоекономічною діяльністю підприємства. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*, 2, 41–45].
  5. Kravchenko, O. (2021). [Upravlinnia konkurentospromozhnistiu pidpriemstva v umovakh zdiisnennia zovnishnoekonomichnoi diialnosti](#) [Management of enterprise competitiveness in the conditions of foreign economic activity]. *Ekonomika. Finansy. Pravo*, 2(1), 13–16 (in Ukrainian)
[Кравченко, О. (2021). Управління конкурентоспроможністю підприємства в умовах здійснення зовнішньоекономічної діяльності. *Економіка. Фінанси. Право*, 2(1), 13–16].
  6. Liehostaieva, O. (2020). [Tendentsii rozvytku zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy](#) [Trends in the development of foreign economic activity of Ukrainian enterprises]. *Naukovyi pohliad: ekonomika ta upravlinnia*, 2, 28–32 (in Ukrainian)
[Лєгостаєва, О. (2020). Тенденції розвитку зовнішньоекономічної діяльності підприємств України. *Науковий погляд: економіка та управління*, 2, 28–32].
  7. Khromushyna, L. (2020). [Analiz zovnishnoho seredovyscha v protsesi menedzhmentu zovnishnoekonomichnoi diialnosti pidpriemstva](#) [Analysis of the external environment in the process of management of foreign economic activity of the enterprise]. *Ekonomichnyi prostir*, 154, 137–140 (in Ukrainian)
[Хромушина, Л. (2020). Аналіз зовнішнього середовища в процесі менеджменту зовнішньоекономічної діяльності підприємства. *Економічний простір*, 154, 137–140].